

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความรู้เป็นสิ่งที่มีค่ามาก สังคมมนุษย์พัฒนาจากสังคมเก็บของป่าล่าสัตว์ สังคมเกษตรกรรม สังคมอุตสาหกรรม สู่อุตสาหกรรมเทคโนโลยีและข้อมูลข่าวสารนั้น เป็นผลของการปฏิวัติความรู้ของมนุษย์ ความแตกต่างระหว่างประเทศมหาอำนาจ ประเทศบริวาร และประเทศพัฒนาแล้วก็เป็นผลของความแตกต่างของความรู้ของมนุษย์ คนในสังคมหนึ่งๆ มีความแตกต่างกันในหน้าที่การงาน สังคมและเศรษฐกิจซึ่งนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน ก็เป็นผลสำคัญของความแตกต่างกันของความรู้ ผู้ปฏิบัติงานที่มีผลงานเป็นเลิศกับ ผู้ปฏิบัติงานที่มีผลงานธรรมดา ก็เช่นกัน ส่วนหนึ่งเป็นของความแตกต่างของความรู้ในการทำงาน ฉะนั้นการจัดการความรู้เป็นการจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้มีการพัฒนาระบบการนำความรู้มาใช้ในการบริหารงานซึ่งเรียกว่า กระบวนการของการเกิดความรู้ เพราะความรู้เป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของบุคคล หากบุคคลขาดความรู้ในงานก็ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนั้นได้ หรือปฏิบัติได้ก็ไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ผลที่ดี และความรู้เป็นเกณฑ์สำคัญของการประเมินผลการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล และนอกจากนั้น “ความรู้” ซึ่งอยู่ในตัวบุคคลและความรู้ขององค์การ อันจะมาซึ่งการสร้างความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ขององค์การ (พรธิดา วิเชียรปัญญา. 2548, หน้า 12) เพราะความรู้เป็นส่วนหนึ่งของพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสังคม การรู้และนวัตกรรมที่สร้างขึ้นนั้น จะต้องก่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนต่างๆ ที่มีความแตกต่างกัน หลากหลายอย่างทั่วถึง ซึ่งสถานศึกษาได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการความรู้เป็นสำคัญ เพื่อบริหารองค์การให้มีประสิทธิภาพมาก

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นส่วนราชการของกระทรวงศึกษาธิการ โดยตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้ส่วนราชการต้องมีหน้าที่ในการพัฒนาความรู้ เพื่อให้มีลักษณะองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้

อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสม ต่อสถานการณ์รวมทั้งองค์กรส่งเสริมและพัฒนา
 ความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็น
 บุคลากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงาน และมีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อนำมา
 พัฒนาองค์กรร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
 ระบบราชการทำหน้าที่ กำกับ ติดตามและประเมินผลสถานศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติงาน
 เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งได้กำหนดกรอบคำรับรองการปฏิบัติราชการ โดยในส่วนนี้
 เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความรู้ในองค์กร ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดการความรู้
 เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะสร้างพลังทวีคูณ ในการปฏิบัติราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด โดยมี
 เป้าหมาย 3 ประการ คือ เพื่อพัฒนางานให้มีคุณภาพและผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น เพื่อพัฒนาคน
 และเพื่อพัฒนาความรู้ขององค์กร ให้มีทุนความรู้ขององค์กร ซึ่งจะช่วยให้องค์กรมี
 ศักยภาพดีขึ้น (วิจารณ์ พานิช, ออนไลน์, 2553 หน้า 1) ดังนั้นการจัดการความรู้ในองค์กร
 จึงมีเป้าหมายสำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งความรู้ ความสามารถ ทักษะ
 สมรรถนะและค่านิยมซึ่งก็คือขีดความสามารถและความทรงจำขององค์กร และเพื่อให้เกิด
 การเรียนรู้อันจะนำไปสู่การพัฒนานวัตกรรมในการทำงานซึ่งส่งผลให้เกิดความต่อเนื่องใน
 การดำเนินการและบริหารจัดการในทุกระดับขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
 (สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล, 2552, หน้า 37)

การจัดการความรู้ เป็นกลยุทธ์การบริหารจัดการ วิธีปฏิบัติ หรือแผนงานของ
 องค์กร การจัดการความรู้ต้องเป็นระบบและมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันทั่วทั้ง
 องค์กร ซึ่งประกอบด้วย การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ (Knowledge Creation and
 Development) การจัดระบบความรู้ (Knowledge Codification) แบ่งปันความรู้ (Knowledge
 Sharing) และการนำความรู้ไปใช้ (Knowledge Use) ความรู้ที่เกี่ยวข้องจะช่วยทำให้ผลการ
 ดำเนินงานขององค์กรดีขึ้น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และ
 การปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้กับทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น
 ครอบครัว ชุมชน หรือรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสาย
 กลาง และในส่วนของสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบ่มเพาะเด็กให้ออกเป็น
 คนดี เป็นคนเก่ง มีความสุข จึงควรดำเนินการจัดการเรียนการสอน และครูผู้สอนจะต้อง
 เป็นตัวอย่างหรือนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพและบริบทของแต่ละสถานศึกษา

เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนซึ่งจะเป็นอนาคตที่สำคัญของชาติต่อไป (กรมวิชาการ. 2551, หน้า 40)

องค์กรและหน่วยงานราชการในประเทศไทยได้เริ่มนำการจัดการความรู้มาเป็น เครื่องมือทางการบริหารเมื่อมีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และ วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 กำหนดไว้ว่า ส่วนราชการมี หน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการเพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่าง สม่าเสมอโดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถสร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของ ทางราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกันทัศน์และ ปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคคลที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ ร่วมกันทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับการบริหาร ราชการให้เกิดสัมฤทธิ์ผลตามพระราชกฤษฎีกานี้ (พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2554, ออนไลน์, 2554 หน้า 1) และคู่มือการ ดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ในหมวดที่ 3 แนวทางการพัฒนาส่วนราชการให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยกำหนดแผนปฏิบัติการได้ อย่างถูกต้องรวดเร็วเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการเพื่อเป็นผู้มีความรู้ ในวิชาการใหม่และปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพและมีคุณธรรม สร้างการมีส่วนร่วมให้ เกิดการเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันเพื่อพัฒนางานให้เกิดประสิทธิภาพ (สถาบันเพิ่ม ผลผลิตแห่งชาติ. 2548, หน้า 2-3)

สภาพการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 มีนโยบายให้โรงเรียนดำเนินการเรื่องการจัดการความรู้ใน โรงเรียนของปี 2555 โดยให้โรงเรียนรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนในสังกัด ปีการศึกษา 2555 มีหลายโรงเรียนที่ยังต้องการความช่วยเหลือ รับการนิเทศเกี่ยวกับ ยุทธศาสตร์การจัดทำวิสัยทัศน์และถึงแม้จะมีวิสัยทัศน์แล้วแต่โรงเรียนยังขาดเป้าหมายที่ ชัดเจนในการบรรลุผลการจัดการศึกษา สถานศึกษามีภารกิจที่นอกเหนือจากหน้าที่หลัก ทางวิชาการอีกมาก ถึงแม้ว่าสถานศึกษาจะได้รับการยกฐานะเป็นนิติบุคคลแล้วก็ตาม

แต่ยังต้องบริหารแบบรองรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต้นสังกัด และมั่นใจว่าแต่ละโรงเรียนเป็นนิติบุคคลสมบูรณ์แล้ว ก็ยังขาดแคลนบุคลากรเป็นจำนวนมากในการทำหน้าที่พัฒนาการศึกษา และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางการศึกษา ขาดความโดดเด่นด้านการตัดสินใจ และความเป็นผู้นำทางวิชาการและการเปลี่ยนแปลง สามารถแยกสภาพการได้ 2 ลักษณะ คือ ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ภาวะของการแข่งขันทั้งในปัจจุบันและอนาคต ไม่ปรากฏว่า หน่วยงานทางการศึกษาจะมีความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานเท่าที่ควร กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเศรษฐกิจยุคใหม่ (New Economy) มีการแข่งขันกันด้านทุนทางปัญญา ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ความรู้ที่เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าในทุก 2-3 ปี การเรียนรู้ที่เร็วกว่า (Faster Learning) จะทำให้องค์กรได้เปรียบในการแข่งขัน ด้านสภาพแวดล้อมภายในองค์กร ผู้ปฏิบัติงานก่อให้เกิดความผิดพลาดซ้ำ ทั้งโดยเจตนาและรู้ไม่เท่าทันโลกและประสบการณ์ ความรู้มีอยู่ที่ผู้เชี่ยวชาญเมื่อย้ายหรือลาออกไป ความรู้ก็จะติดตัวไปกับผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้น ทำให้องค์กร ขาดความรู้กันไป โรงเรียนมีความเป็นเลิศ (Best Practice) แต่ไม่เคยนำมาใช้ และบางครั้งก็ไม่ว่า ความเป็นเลิศ (Best Practice) ของตนเองคืออะไร โรงเรียน มีความคิดริเริ่มซ้ำซ้อน (Wheel Reinvention) หรือเรื่องเดียวกันตลอดเวลา โดยธรรมชาติของการหมุนเวียนผู้เรียนแล้วน่าจะมีคลังความรู้มากมาย โรงเรียนต้องการผลงานที่ดีขึ้นในเรื่องของผลผลิตและคุณภาพการตอบสนองที่ดีต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1, แผนปฏิบัติการประจำปี, 2556 หน้า 18)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนจึงสนใจที่จะวิจัย สภาพปัญหาและผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เพื่อให้ได้ข้อสนเทศ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาที่มุ่งเป้าหมายไปที่คุณภาพผู้เรียนซึ่งเป็นกลไกสำคัญ คือ ความรู้ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษานั้นๆ ต้องดำเนินการร่วมกันตามวิสัยทัศน์ พันธกิจเพื่อการบริการประชาชนสู่ความเป็นเลิศ และมีระบบการบริหารคุณภาพโดยรวม ประกอบกับแนวคิดการจัดการความรู้ซึ่งมีหลายรูปแบบ เช่นแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เป็นทางเลือกหนึ่งของการจัดการความรู้ในองค์กรต่างๆ ในโรงเรียนให้สามารถพัฒนาตนเองและหน่วยงาน ตามการปฏิรูประบบราชการและการศึกษา จึงมีความประสงค์ที่จะทำการวิจัย เกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ขององค์กรในโรงเรียนว่ามีกระบวนการ

ดำเนินการอย่างใด เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ใช้เป็นข้อมูลในการบริหาร การวางแผน และการปรับปรุงพัฒนาการจัดการความรู้ในโรงเรียนต่างๆ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพและสนองต่อการปฏิรูป การศึกษาในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างแท้จริง

คำถามของการวิจัย

การศึกษาสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผู้วิจัยได้กำหนดปัญหา การวิจัย ดังนี้

1. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน อยู่ในระดับใด
2. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน ที่มีสถานภาพใน การทำงานต่างกัน แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
3. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ ในการทำงานต่างกัน แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
4. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานใน โรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร
5. แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ที่เหมาะสมเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การศึกษาสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน ที่มีสถานภาพในการดำรงตำแหน่งต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน
4. เพื่อเปรียบเทียบสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน
5. เพื่อนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

สมมติฐานของการวิจัย

การศึกษาสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จากปัญหาของการวิจัยและการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก
2. ปัญหาของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน อยู่ในระดับปานกลาง
3. ผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน อยู่ในระดับมาก
4. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน ที่มีสถานภาพในการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความแตกต่างกัน
5. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความแตกต่างกัน
6. สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

การศึกษาสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ในครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่างๆ ดังนี้

1. ผลการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ทราบสภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1

ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางปรับปรุงและพัฒนาการจัดการความรู้ในโรงเรียน ให้เกิดสภาพการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ครู และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการความรู้ในโรงเรียน ก่อให้เกิดผลสำเร็จสูงสุดของการจัดการศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษา สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศงขลา เขต 1 โดยใช้แนวความคิดการจัดการความรู้ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548, หน้า 5-6) ดังนี้

- 1.1 ด้านการบ่งชี้ความรู้
- 1.2 ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้
- 1.3 ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ
- 1.4 ด้านการประมวลและกลั่นกรองความรู้
- 1.5 ด้านการเข้าถึงความรู้
- 1.6 ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้
- 1.7 ด้านการเรียนรู้

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศงขลา เขต 1 ปีการศึกษา 2557 จากทั้งหมด 7 อำเภอ 174 โรงเรียน จำนวนทั้งสิ้น 2,516 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 174 คน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน จำนวน 2,342 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ประจำปีการศึกษา 2557 จำนวน 369 คน จำแนกเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 123 คน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน จำนวน 123 คน และครูผู้สอน 123 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครชชีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan.); (บุญชม ศรีสะอาด. 2554, หน้า 100)

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

3.1.1 สถานภาพ

3.1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

3.1.1.2 ครูผู้รับผิดชอบงานจัดการความรู้ในโรงเรียน

3.1.1.3 ครูผู้สอน

3.1.2 ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง

3.1.2.1 ต่ำกว่า 10 ปี

3.1.2.2 ระหว่าง 10 – 15 ปี

3.1.2.3 มากกว่า 15 ปี

3.1.3 ขนาดของโรงเรียน

3.1.3.1 โรงเรียนขนาดเล็ก

3.1.3.2 โรงเรียนขนาดกลาง

3.1.3.3 โรงเรียนขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน ตามกรอบความคิดการจัดการความรู้ตามขั้นตอน 7 ด้าน ดังนี้

3.2.1 ด้านการบ่งชี้ความรู้

3.2.2 ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้

3.2.3 ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ

3.2.4 ด้านการประเมินผลและกลั่นกรองความรู้

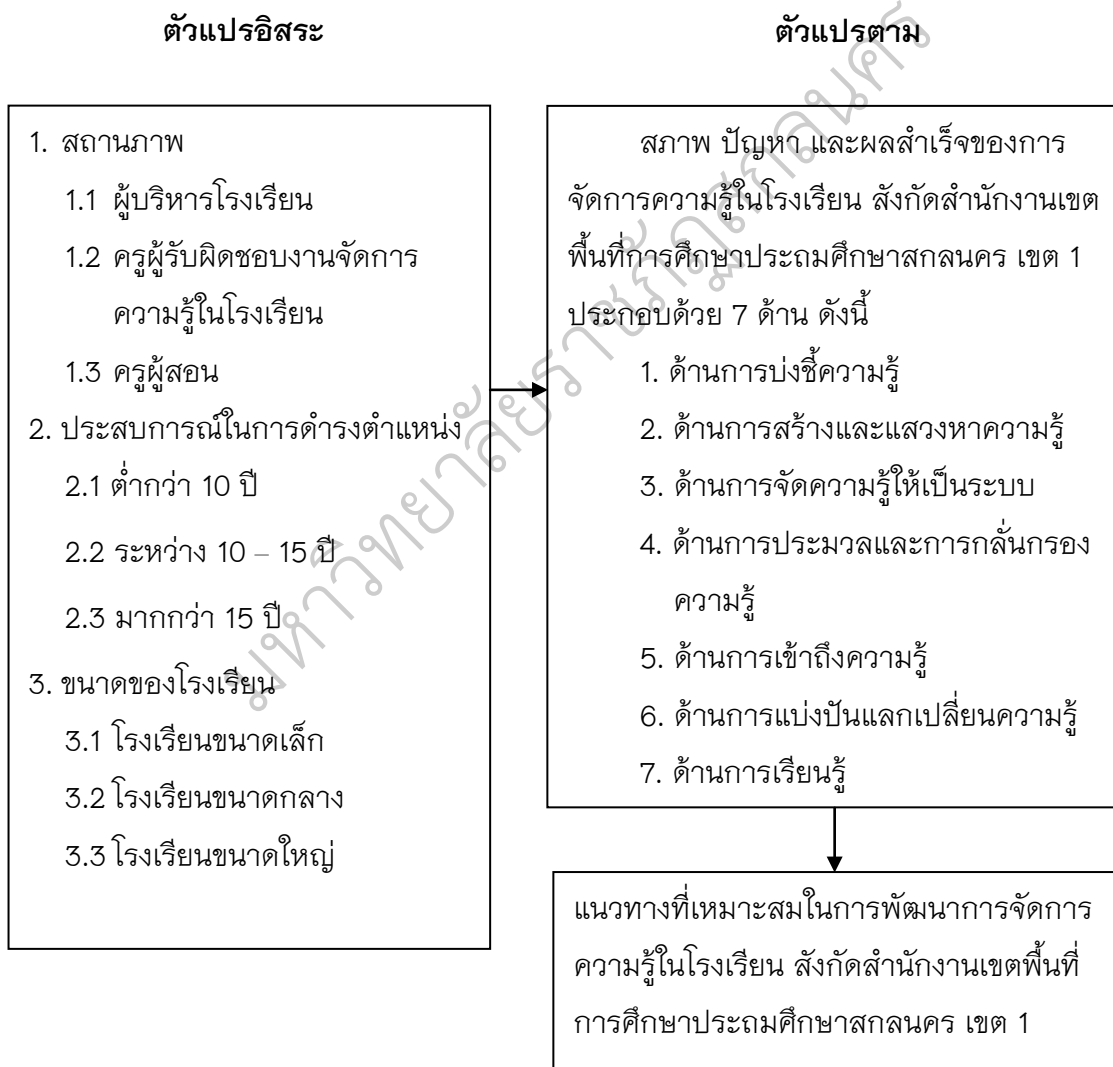
3.2.5 ด้านการเข้าถึงความรู้

3.2.6 ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้

3.2.7 ด้านการเรียนรู้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา สภาพ ปัญหา และผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ตามกรอบความคิดการจัดการความรู้ ตามขั้นตอน 7 ด้าน ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัย ดังนี้

1. ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริง ข้อมูลและทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ และสั่งสมความเข้าใจผ่านประสบการณ์และการศึกษาของบุคคลหนึ่งบุคคลใด ทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ แบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่ ความรู้ที่เด่นชัด ซึ่งอยู่ในรูปของการบันทึกไว้บนสื่อหรือสิ่งพิมพ์ต่างๆ และความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลแต่ละคน ซึ่งแสดงออกมาทางความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ความชำนาญ

2. การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการที่เน้นการแลกเปลี่ยนความรู้ของบุคลากรในโรงเรียน โดยต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนความรู้ มีการปฏิสัมพันธ์กันของคนภายในโรงเรียนเดียวกัน เมื่อรวบรวมแล้วก็มีการนำความรู้ที่ได้มาใช้วิธีการที่เรียกว่า การสังเคราะห์ และการจำแนก หรือจัดระบบใหม่ เพื่อสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่นำไปสู่การเผยแพร่ความรู้ โดยมี 7 ด้านดังนี้

2.1 ด้านการบ่งชี้ความรู้ หมายถึง กระบวนการที่โรงเรียนต้องกำหนดเป้าหมาย ในการดำเนินงาน มีการแต่งตั้ง ให้ความสำคัญ รวมทั้งการจัดลำดับความสำคัญของงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2.2 ด้านการสร้างและแสวงหาความรู้ หมายถึง กระบวนการหาวิธีการในการดึงความรู้จากแหล่งต่างๆ ที่อาจอยู่กระจัดกระจายมารวมไว้เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้

2.3 ด้านการจัดการความรู้ให้เป็นระบบ หมายถึง กระบวนการแบ่งชนิดและประเภทของความรู้ เพื่อจัดทำระบบให้ง่ายสะดวกต่อการค้นหาและการใช้งาน

2.4 ด้านการประมวลและกลั่นกรองข้อมูล หมายถึง กระบวนการจัดทำรูปแบบและภาษาให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งโรงเรียน และเรียบเรียง ปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยและตรงกับความต้องการ

2.5 ด้านการเข้าถึงความรู้ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้บุคลากรสามารถเข้าถึงความรู้ที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และทั่วถึงทั้งองค์กร ในเวลาที่ต้องการ

2.6 ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ หมายถึง กระบวนการจัดทำ เอกสาร ฐานความรู้ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัว บุคลากรมาช่วยงาน เวทีแลกเปลี่ยนความรู้

2.7 ด้านการเรียนรู้ หมายถึง กระบวนการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ใน การตัดสินใจ การแก้ปัญหาและการปรับปรุงองค์กร เพื่อให้องค์กรสามารถนำความรู้มาใช้ในการพัฒนาองค์กร

3. สภาพการจัดการความรู้ หมายถึง สภาพที่เป็นจริงของการจัดการ ความรู้ในโรงเรียน ตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนที่ต้องดำเนินการทั้ง 7 ด้าน ซึ่งวัดได้จาก แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. ปัญหาการจัดการความรู้ หมายถึง ข้อขัดข้องและอุปสรรคที่ทำให้จัดการ ความรู้ในโรงเรียน ไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนที่ต้องดำเนินการทั้ง 7 ด้าน ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. ผลสำเร็จในการจัดการความรู้ในโรงเรียน หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการ จัดการความรู้ในโรงเรียนทั้ง 7 ด้าน ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. สถานภาพ หมายถึง การดำรงตำแหน่งของข้าราชการตามที่ได้รับบรรจุ แต่งตั้ง หรือมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทนอย่างเป็นทางการ ซึ่งกำหนดเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

6.1 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้ที่ได้รับ มอบหมายให้รักษาราชการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ในปีการศึกษา 2557

6.2 ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนและได้รับมอบหมายงานพิเศษด้านการจัดการความรู้ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ในปีการศึกษา 2557

6.3 ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ในปีการศึกษา 2557

7. ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง หมายถึง ระยะเวลาในการปฏิบัติ หน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบงานการจัดการความรู้ในโรงเรียน และ ครูผู้สอน ตามคำสั่งของผู้มีอำนาจบรรจุแต่งตั้ง ตั้งแต่เข้าสู่ตำแหน่งจนถึงปัจจุบัน ซึ่งกำหนดเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

7.1 ประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี

7.2 ประสบการณ์ระหว่าง 10 – 15 ปี

7.3 ประสบการณ์มากกว่า 15 ปี

8. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง สภาพทางกายภาพของโรงเรียนที่กำหนดตามจำนวนนักเรียนทั้งหมดในโรงเรียน ปีการศึกษา 2557 โดยจำแนกเป็น 3 ขนาด (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2548, หน้า 2) ดังนี้

8.1 โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน

8.2 โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 ถึง 300 คน

8.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน 301 คน ขึ้นไป

9. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 หมายถึง ส่วนราชการที่เกิดขึ้นจากการแบ่งตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งประกอบไปด้วยสถานศึกษาสังกัดใน 7 อำเภอ ดังนี้ อำเภอเมือง อำเภอกุสุมาลย์ อำเภอโพนนาแก้ว อำเภอดอกศรีสุพรรณ อำเภอเต่างอย อำเภอภูพาน อำเภอกุตุบาก

10. แนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการจัดการความรู้ในโรงเรียน หมายถึง วิธีการที่จัดการความรู้ในโรงเรียนที่พัฒนาขึ้นในด้านที่มีสภาพและผลสำเร็จต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวมและปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม โดยเสนอเป็นแนวทางในการจัดการความรู้ในโรงเรียน ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ให้ข้อคิดเห็นและนำมาวิเคราะห์เสนอแนวทางในการจัดการความรู้ในโรงเรียนต่อไป